

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 106/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen muistisairaiden hoidon kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Viitasen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 106/2025 vp:

Tiedostaako hallitus tarpeen korjata ja parantaa muistisairaiden ihmisten hoitoa kokonaisvaltaisesti,

aikooko hallitus laatia välittömästi muistisairaiden ihmisten hoidon eettiset periaatteet,

aikooko hallitus saattaa muistisairaiden ihmisten hoitokotien lähijohtajien koulutuksen ajan tasalle sekä perustaa hoitokotien hoitajille erityisammattitutkinnon ja

aikooko hallitus aloittaa toimet muistisairaiden ihmisten hoidon osaamis- ja tutkimuskeskuksen perustamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus on tiedostanut väestön ikääntymisen mukanaan tuoman muistisairauksien lisääntymisen ja palvelutarpeiden kasvun. Hallitus on terveyden edistämisen määrärahan puitteissa rahoittanut alueilla Kansallisen muistipalvelupolku –toimintamallin alueellista toimeenpanoa tukeva hankekokeiluja. Hankkeen aikana vahvistetaan eri ammattiryhmien osaamista muistisairauksien palvelupolun eri vaiheisiin ja kehitetään verkostotyön malleja eri toimijoiden yhteistyön tukemiseen. Toimintamallin jalkauttamista jatketaan edelleen vuonna 2026.

Juuri alkanut Omalkä-ohjelma tukee alueita muodostamaan monitoimijaista yhteistyötä edistäviä rakenteita. Niiden avulla luodaan alueille toimintamalleja, jotka tukevat toimintakykyä ja ehkäisevät hyvinvointi- ja terveysongelmia muun muassa muistisairauksiin liittyen. Omalkä-ohjelman toimintakausi on 1.4.2025- 31.3.2027.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on alkamassa tutkimus muistisairaiden henkilöiden palvelujen käytöstä ja kustannuksista ennen diagnoosia. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on selvittää, minkälaiseen palveluntarpeeseen on tulevaisuudessa varauduttava, kun väestön ikääntyessä muistisairauksien lukumäärä kasvaa.

Sosiaalihuollon asiakkaan hyvään palveluun liittyviä periaatteita on sisällytetty laajasti lainsäädäntöön. Esimerkiksi sosiaalihuollon asiakaslaki oikeuttaa asiakkaan saamaan laadultaan hyvää sosiaalihoitoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Vanhuspalvelulaissa on määritelty asiakkaan palvelutarpeisiin vastaamista ohjaavat yleiset periaatteet. Niiden mukaan hyvinvointialueen on muun muassa järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä. Talvelut on myös toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Vanhuspalvelulaki velvoittaa toteuttamaan pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveystalvelut niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi ja että hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan.

Keskeinen väline hyvän hoidon toteuttamisessa on asiakkaalle laadittava asiakassuunnitelma. Sen tarkoitus on edistää asiakkaan tahdon ja mielipiteiden sisällyttämistä hoidon ja huolenpidon toteutukseen sekä turvata iäkkään henkilön omiin tapoihin ja tottumuksiin perustuva yksilöllinen mielekäs elämä. Myös vaikeasti muistisairaahan henkilön sekä toimintakyvyltään heikentyneen ja hauraahan iäkkään ihmisen palveluntarve on huomioitava, heidän näkemyksiänsä tulee kuulla ja kunnioittaa.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölakiin sisältyy velvoite ammattieettiseen työskentelytapahan. Lain mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toiminnan päämääränä on sosiaalisen toimintakyvyn, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvinvoinnin lisääminen. Lisäksi monet ammattihenkilöryhmät kuten sairaanhoitajat ja lähihoitajat ovat määritelleet työllään omia eettisiä periaatteita. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti päivitetty iäkkäiden laatusuositus 2024–2027 ohjaa talvelujen toteuttamiseen eettisesti kestäväällä tavalla antamalla suosituksia asiakaslähtöiseen toimintaan ja nostamalla esiin siihen liittyviä hyviä käytäntöjä, kuten Muistiliiton Muistisairaahan hyvän hoidon kriteeristön.

Vanhuspalvelulain mukaan talvelun tuottajan tulee varmistaa, että toimintayksikössä on asiakkaiden tarpeisiin nähden riittävä henkilöstö ja osaaminen mm. muistisairauksien hoidossa. Iäkkäiden laatusuosituksessa suositellaan, että johtajien ja esihenkilöiden johtamisosaamista vahvistetaan uudella tutkimustiedolla sekä vahvistamalla valmentavaa johtamisosaamista. Laatusuosituksessa todetaan edelleen, että johtajat ja lähijohtajat tarvitsevat jatkuvaa koulutusta henkilöstön osaamisen hyödyntämiseen.

Sosiaali- ja terveystalan ammattilaisille suunnatun vanhustyön erikoisammattitutkinnon yksi osaamisala suuntautuu muistioireisten ja muistisairaiden henkilöiden elämän tukemiseen sekä elämän loppuvaiheen hoitotyöhön. Myös sosiaali- ja terveystalan perustutkinto on juuri uudistettu vastaamaan paremmin myös iäkkäiden asiakkaiden tarpeisiin.

Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos (THL) toimii tutkimuslaitoksena, jonka tehtävänä on tukea iäkkäille suunnattujen palvelujen kehittämistyötä sekä arvioida, seurata ja tutkia niiden toteutumista. THL:n toimintaa iäkkäiden palvelujen tutkimuksen osalta kehitetään jatkuvasti vastaamaan paremmin muuttuviin tietotarpeisiin. Tällä hetkellä tutkitaan muun muassa SOREMO-hankkeessa muistisairaiden ja heidän omaistensa osallisuuden, päätöksenteon ja jaksamisen sekä riittävien ja laadukkaiden palvelujen saatavuuden haasteita sekä sitä, mitä voimme tehdä niiden edistämiseksi. Vanhuspalvelulain toimeenpanoa on seurattu ja arvioitu Vanhuspalvelujen tila -tutkimuksella vuodesta 2013 lähtien. Erillisen muistisairaiden ihmisten hoidon osaamis- ja tutkimuskeskuksen perustaminen ei ole suunnitelmissa eikä sisälly hallituksen ohjelmaan.

Myös monet yliopistot tekevät muistisairauksiin liittyvää tutkimusta. Lisäksi useat kehittäjä- ja asiantuntijajärjestöt edistävät omilla selvitystöillään muistisairaiden ihmisten hyvinvoinnin ja elämänlaadun yleisiä edellytyksiä.

Helsingissä 24.4.2025

Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso